

Immateriellt rättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 16 motionsyrkanden i olika immaterialrättsliga frågor. Yrkandena gäller gemenskapspatent, patent på biotekniska uppfinningar, export av läkemedel, patentintrångsförsäkring, datorrelaterade uppfinningar, upphovsrättsligt skydd, upphovsrätt genom registrering, upphovsrätt i anställningsförhållanden, ersättning för kopiering, följerrätt och s.k. arenarätt.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden och hänvisar främst till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida samt pågående arbete på såväl nationell som internationell nivå.

I betänkandet finns åtta reservationer.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Utskottets överväganden.....	5
Gemenskapspatent.....	5
Patent på biotekniska uppfinningar.....	8
Export av läkemedel.....	10
Patentintrångsförsäkring.....	12
Datorrelaterade uppfinningar.....	15
Upphovsrättsligt skydd.....	18
Upphovsrätt genom registrering.....	22
Upphovsrätt i anställningsförhållanden.....	23
Ersättning för kopiering.....	25
Följerätt.....	27
Arenarätt.....	29
Reservationer.....	31
1. Gemenskapspatent, punkt 1 (fp).....	31
2. Patent på biotekniska uppfinningar, punkt 2 (kd).....	31
3. Patentintrångsförsäkring, punkt 4 (fp).....	32
4. Datorrelaterade uppfinningar, punkt 5 (fp).....	32
5. Datorrelaterade uppfinningar, punkt 5 (v, c).....	33
6. Upphovsrättsligt skydd, punkt 6 (m).....	34
7. Ersättning för kopiering, punkt 9 (m, fp, kd, c).....	34
8. Arenarätt, punkt 11 (m, kd).....	35
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	36
Motion från allmänna motionstiden hösten 2003.....	36
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Gemenskapspatent**

Riksdagen avslår motion 2004/05:N413 yrkande 8.

Reservation 1 (fp)

2. **Patent på biotekniska uppfinningar**

Riksdagen avslår motion 2004/05:MJ497 yrkande 39.

Reservation 2 (kd)

3. **Export av läkemedel**

Riksdagen avslår motion 2004/05:L373.

4. **Patentintrångsförsäkring**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L389 och 2004/05:N413 yrkande 9.

Reservation 3 (fp)

5. **Datorrelaterade uppfinningar**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Fi261 yrkande 4, 2004/05:L375 och 2004/05:T466 yrkande 13.

Reservation 4 (fp)

Reservation 5 (v, c)

6. **Upphovsrättsligt skydd**

Riksdagen avslår motionerna 2003/04:N248 yrkande 18 och 2004/05:Kr239 yrkande 5.

Reservation 6 (m)

7. **Upphovsrätt genom registrering**

Riksdagen avslår motion 2004/05:L281.

8. **Upphovsrätt i anställningsförhållanden**

Riksdagen avslår motion 2004/05:L279.

9. **Ersättning för kopiering**

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:Kr357 yrkande 7 och 2004/05:Kr364 yrkande 7 i denna del.

Reservation 7 (m, fp, kd, c)

10. **Följerätt**

Riksdagen avslår motion 2004/05:Kr364 yrkande 7 i denna del.

11. Arenarätt

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L367 och 2004/05:Kr269 yrkande 4.

Reservation 8 (m, kd)

Stockholm den 2 december 2004

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Jan Ertsborn (fp), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Anneli Särnblad (s), Henrik von Sydow (m), Niclas Lindberg (s), Johan Löfstrand (s) och Carina Adolfsson Elgestam (s).

Utskottets överväganden

Gemenskapspatent

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om gemenskapspatent. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU. Jämför reservation 1 (fp).

Bakgrund

Reglerna i patentlagen (1967:837) innebär att den som gjort en ny uppfinning kan få ensamrätt att utnyttja uppfinningen yrkesmässigt genom patent. Patent kan meddelas på ett förfarande, t.ex. ett nytt produktionssätt, eller på en produkt som sådan, exempelvis ett nytt läkemedel. Som allmänna förutsättningar för patenterbarhet gäller att uppfinningen skall vara ny, ha uppfinningshöjd – dvs. väsentligen skilja sig från vad som tidigare är känt – och att den skall kunna utnyttjas industriellt och vara reproducerbar. Det senare innebär att uppfinningen skall ha sådan karaktär att den avsedda effekten med säkerhet kan uppnås vid ett upprepat utövande av uppfinningen.

Den ensamrätt att utnyttja en uppfinning som patentskyddet ger innehavaren är avsedd att stimulera forskning och utvecklingsarbete. Uppfinnare kan räkna med att under skyddstiden utan konkurrens kunna marknadsföra uppfinningen eller på annat sätt exploatera den ekonomiskt. Här ligger också ett allmänt intresse. Mot de intressen som sålunda bär upp patentskyddet står samhällets intresse av att det inte skapas ett alltför långtgående monopol när det gäller att dra nytta av en uppfinning. Ensamrätten har därför begränsats i tiden. Vidare finns möjlighet att under vissa förutsättningar genom tvångslicens ge tredje man rätt att, utan hinder av ett patent, mot ersättning till patenthavaren utnyttja den patentskyddade uppfinningen.

I Sverige söks patent hos Patent- och registreringsverket (PRV). I samband med ansökan skall en ansökningsavgift betalas, liksom årsavgifter så länge ansökningsförfarandet pågår. Om förutsättningarna för patent är uppfyllda skall sökanden underrättas om att patent kan meddelas. Sedan sökanden betalat en särskild avgift, meddelandeavgift, skall patentmyndigheten bifalla ansökningen och kungöra beslutet. När beslutet har kungjorts är patent meddelat.

Ett patent som meddelas av en nationell patentmyndighet blir gällande bara i det landet. Något världspatent existerar inte. En uppfinnare som vill ha patentskydd i flera länder måste alltså i princip söka patent i varje land. På patentområdet finns dock ett flertal internationella konventioner som bl.a. syftar till att samordna patentförfarandet.

Genom den europeiska patentkonventionen (EPC) har skapats en ordning som innebär att en patentansökan kan leda till patentskydd i flera länder, s.k. europeiskt patent. Sådant patent meddelas av det europeiska patentverket (EPO). EPC har tillträtts av Sverige och ett flertal andra europeiska stater.

Ett patent som meddelas av EPO är giltigt i de länder som angivits (designerats) i ansökningsen. Patentet är dock giltigt enligt respektive lands nationella patentträtt. Det är alltså inte fråga om ett europeiskt patent utan om ett knippe av nationella patent. Grunderna för att ett patent kan förklaras ogiltigt bestäms visserligen i konventionen, men EPC innefattar inte någon gemensam jurisdiktion för ogiltighets- och intrångsfrågor. Det finns alltså inte några garantier för att meddelade patent bedöms likformigt, och prövningen i domstol kan leda till olika resultat i olika länder.

Fördelarna med ett europeiskt patent har ansetts vara flera. Endast en ansökan behöver ges in, ansökan görs på ett enda språk – engelska, tyska eller franska – och kostnaden blir därmed lägre. Systemet har dock enligt många mening vissa nackdelar beroende på dess komplexitet och på att kostnaderna trots allt anses för höga. En annan nackdel som framhållits är avsaknaden av en domstol på Europainivå som avgör tvister om patent.

Motionen

I motion N413 anför Eva Flyborg m.fl. (fp) att det är viktigt att på olika sätt stödja uppfinnare. Motionärerna framhåller att idéer som leder till patentansökningar också ofta leder till att företag startas. I Sverige sker detta dock, enligt motionärerna, i mindre utsträckning än i andra länder. En viktig faktor för svensk innovationsverksamhet är att det skall vara enkelt och smidigt att ansöka om patent. Genom EU:s inre marknad är det naturligt med ett allt större internationellt patentsamarbete. Motionärerna anser att Sverige med full kraft måste bidra till att arbetet med att införa ett gemenskapspatent inom EU fullföljs. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 8).

Pågående arbete inom EU

I augusti 2000 lade kommissionen fram ett förslag till förordning om gemenskapspatent, KOM (2000) 412. Bakgrunden till förordningsförslaget var bl.a. kommissionens grönbok från 1997 om gemenskapspatentet och patentsystemet i Europa, KOM (97) 314.

Syftet med förordningsförslaget är att möjliggöra för den som gjort en uppfinning att genom en enda ansökan få ett patent som gäller i hela gemenskapen. Gemenskapspatentet skall ha en enhetlig och fristående karaktär och således endast kunna meddelas, överlåtas, ogiltigförklaras eller upphöra för hela gemenskapen. Genom förordningen vill man göra det billigare för företag och enskilda uppfinnare att erhålla patentskydd i gemenskapen. Förord-

ningen skall inte påverka de enskilda medlemsstaternas eller EPO:s rätt att meddela patent. Tanken är att gemenskapspatentet skall samexistera med de nationella patentsystemen och det europeiska patentsystemet.

Förslaget innebär att gemenskapen skall ansluta sig till EPC och att det skall bli möjligt att ange gemenskapen som territorium inom vilket ett europeiskt patent skall gälla. En ansökan om ett gemenskapspatent kommer att i rättsligt hänseende vara en ansökan om ett europeiskt patent där gemenskapens territorium designeras. EPO skall enligt förslaget pröva ansökningar om gemenskapspatent enligt samma regler som gäller för övriga europeiska patent. När ett gemenskapspatent har beviljats skall det däremot regleras av gemenskapsregler. För att EPC skall kunna användas också för gemenskapspatent kommer det att krävas vissa anpassningar av EPC.

I syfte att det skall bli ekonomiskt möjligt för innovatörerna att ansöka om gemenskapspatent kommer, enligt förslaget, huvuddelen av patentskriften endast att finnas på det av EPO:s handläggningsspråk (engelska, franska eller tyska) som sökanden har valt. När ett gemenskapspatent har beviljats måste en mindre del av patentet, de s.k. patentkraven, översättas till samtliga officiella EU-språk för att patentet skall bli giltigt.

Vidare innebär förslaget att en ny gemenskapsrättslig specialdomstol skall pröva mål om intrång i och ogiltighet av gemenskapspatent. Den nya domstolen inrättas inte genom förordningen om gemenskapspatent utan genom beslut om inrättande av en särskild rättsinstans och beslut om att ge EG-domstolen behörighet på området. Vid en rådskonferens i mars 2003 enades medlemsländerna om huvuddragen för ett sådant domstolssystem. Mot bakgrund härav lade kommissionen i december 2003 fram dels ett förslag till beslut om att ge EG-domstolen behörighet i mål om gemenskapspatent, KOM (2003) 827 slutlig, dels ett förslag till beslut om att upprätta en specialdomstol – gemenskapspatenträtten – för att pröva mål om gemenskapspatent i första instans, KOM (2003) 828 slutlig. Den nya specialdomstolens beslut skall enligt förslaget kunna överklagas till EG:s förstainstansrätt.

Vad gäller förhandlingsarbetet har förslaget till förordning om gemenskapspatent behandlats vid flera rådsmöten under hösten 2003 och våren 2004. Vid konkurrenskraftsrådets möte den 17 och 18 maj 2004 var målsättningen att nå en politisk överenskommelse om innehållet i förordningen, vilket dock inte lyckades. Enighet kunde inte nås i fråga om vilken rättslig betydelse som skall tillerkännas översättningarna av patentkraven. Det dåvarande irländska ordförandeskapet konstaterade att ett flertal kompromisslösningar prövats avseende den kvarstående frågan om översättningarnas betydelse, men att det saknades enighet och att detta skulle rapporteras till ordföranden för Europeiska rådet.

Även om förordningsförslaget inte har varit föremål för någon formell behandling sedan i maj 2004 pågår arbete för att försöka få till stånd en lösning på de återstående språkfrågorna.

Den svenska regeringen har under förhandlingsarbetet intagit en generell sett positiv hållning till införandet av ett gemenskapspatent. Detta mot bakgrund av att en förordning om gemenskapspatent på ett enklare sätt kommer att ge svenska uppfinnare och svensk industri tillgång till ett kostnadseffektivt och rättssäkert patent som gäller i hela gemenskapen. Inrättandet av en specialdomstol utgör också ett av de stora mervärdena med det föreslagna systemet jämfört med det existerande europeiska patentsystemet. Sverige kan, i likhet med de flesta andra medlemsstater, acceptera den stora merparten av innehållet i den senaste förordningstexten. Den svenska inställningen är att det är angeläget att så snart som möjligt fatta beslut som möjliggör att ett gemenskapspatent kan tillskapas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller behovet av ett väl fungerande patentsystem och att ett gemenskapspatent skulle innebära fördelar för svenska innovatörer. Det arbete som från svensk sida bedrivs inom ramen för förhandlingarna om ett gemenskapspatent har, såvitt utskottet kan se, också en inriktning som ligger i linje med motionsönskemålen. Någon riksdagens vidare åtgärd med anledning av motion N413 yrkande 8 kan därför inte anses påkallad, och utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionsyrkandet.

Patent på biotekniska uppfinningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om kraven för patent på gentekniska uppfinningar. Riksdagen hänvisar bl.a. till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 2 (kd).

Bakgrund

En utgångspunkt för bestämmelserna i patentlagen (1967:837) om det patenterbara området är att någon skillnad inte skall göras mellan olika tekniker. Patenträtten kan därför sägas vara neutral med avseende på teknikområden, och patent kan således meddelas också på biotekniska uppfinningar.

En ansökan om patent skall innehålla bl.a. en beskrivning av uppfinningen och en bestämd uppgift om vad som begärs skyddat genom patentet. Detta skall uttryckas i ett eller flera patentkrav. Patent meddelas bara om uppfinningen är ny, har uppfinningshöjd och kan tillgodogöras industriellt, dvs. har en yrkesmässig användning. Det krävs alltså först och främst att det är en uppfinning, dvs. en teknisk nyskapelse. Det kan vara en produkt, en metod eller användning som är en teknisk lösning av ett problem. Kravet på uppfinningshöjd innebär att uppfinningen måste skilja sig väsent-

ligt från vad som tidigare var känt eller, som det också uttrycks, skilja sig från teknikens tidigare ståndpunkt i sådan omfattning att uppfinningen inte var närliggande för en fackman. Sådana företeelser som enbart utgörs av exempelvis en upptäckt, en vetenskaplig teori eller en matematisk metod är inte att anse som uppfinningar.

Patenträtten är i högsta grad internationell och Sverige är bundet av såväl ett flertal internationella konventioner och avtal som EG-rättslig lagstiftning på patentområdet. Dessa internationella instrument inkluderar också biotekniska uppfinningar, däribland genpatent.

Motionen

I motion MJ497 framhåller Sven Gunnar Persson m.fl. (kd) att en förutsättning för att den biotekniska industrin skall kunna växa och skapa värden för mänskligheten är möjligheten att skydda äganderätten till uppfinningar. Det handlar om ensamrätten att utnyttja en intellektuell prestation – en uppfinning, inte om att äga liv, enskilda gener eller organismer, växter eller djur. Enligt motionärerna är det därför viktigt att upprätthålla skillnaden mellan upptäckt och uppfinning. Motionärerna framhåller att patent inte skall beviljas på rena upptäckter av t.ex. en gen, gensekvens eller ett enzym. De gängse kriterierna för patent såsom kraven på nyhet, uppfinningshöjd och industriell användbarhet skall vara uppfyllda. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 39).

Tidigare behandling

Våren 2004 behandlade utskottet regeringens proposition 2003/04:55 Gränser för genpatent m.m. – genomförande av EG-direktivet om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar (bet. 2003/04:LU18). I propositionen lade regeringen fram förslag till ändringar i patentlagen och växtförädlarrättslagen (1997:306) som syftade till att i svensk rätt genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 98/44/EG om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar. Lagförslagen antogs av riksdagen och ändringarna trädde i kraft den 1 maj 2004. Lagändringarna innebär främst att det i patentlagen och växtförädlarrättslagen införts särskilda bestämmelser om patent på biotekniska, däribland gentekniska, uppfinningar.

I nämnda ärende avstyrkte utskottet ett motionsyrkande från den allmänna motionstiden år 2003 som rörde vikten av att upprätthålla skillnaden mellan upptäckt och uppfinning när det gäller gentekniska uppfinningar. Utskottet konstaterade bl.a. att genomförandet av direktivet inte innebar någon utvidgning av möjligheterna till patent på biotekniska uppfinningar och att det i direktivet framhålls att en gensekvens utan uppgift om någon funktion inte innehåller någon teknisk upplysning och därför inte utgör en patenterbar uppfinning. Vidare pekade utskottet på att direktivet ställer krav på att den industriella användningen av en gensekvens eller en delsekvens av en gen tydligt skall framgå av en patentansökan, vilket också bidrar till att göra gränsen mellan upptäckt och uppfinning tydligare.

I propositionen anförde regeringen att den snabba utvecklingen på bioteknikområdet gör det viktigt att noga följa utvecklingen och ha beredskap för eventuella ytterligare åtgärder för att upprätthålla balansen mellan olika enskilda och allmänna intressen. För att genomföra detta avsåg regeringen att tillsätta en särskild grupp med bred sammansättning. Utskottet delade den uppfattningen och anförde att utvecklingen av praxis när det gäller tillämpningen av såväl de grundläggande patenterbarhetsförutsättningarna som avgränsningen av skyddets omfattning bör följas noga. I det sammanhanget erinrade också utskottet om att kommissionen enligt direktivet skall lämna olika rapporter till Europaparlamentet och rådet. Kommissionen har aviserat att man i kommande rapporter avser att utveckla frågor om bl.a. lämplig räckvidd för skyddet för patent som avser sekvenser eller delsekvenser av gener som isolerats från människokroppen, och en särskild expertgrupp har tillsatts som skall behandla dessa frågor.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att patent enligt gällande lagstiftning kan meddelas endast på uppfinningar och att krav ställs på s.k. uppfinningshöjd. Såvitt gäller bioteknikområdet bör dock, som utskottet uttalade våren 2004, utvecklingen av praxis när det gäller tillämpningen av såväl de grundläggande patenterbarhetsförutsättningarna som avgränsningen av skyddets omfattning följas noga. Regeringen har nu aviserat att en brett sammansatt kommitté skall tillsättas för att följa utvecklingen inom området och återkomma med eventuella förslag. Såvitt utskottet erfarit kommer en sådan kommitté att tillsättas inom kort.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att motion MJ497 yrkande 39 inte bör föranleda någon vidare åtgärd från riksdagen. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Export av läkemedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om åtgärder för att möjliggöra export av billiga läkemedel till fattiga länder. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU.

Bakgrund

Världshandelsorganisationen World Trade Organization (WTO) fungerar som institutionell ram för de avtal som tillsammans utgör det multilaterala handelssystemet. Bland dessa avtal finns avtalet om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights), det s.k. TRIPs-avtalet. Sverige har varit medlem i WTO sedan organisationen etablerades den 1 januari 1995.

Vid WTO:s ministerkonferens i Doha, Qatar, hösten 2001 antogs en särskild deklARATION om TRIPs-avtalet och hälsa där det konstaterades att immaterialrätt är viktigt för att främja ny utveckling av mediciner, samtidigt som TRIPs-avtalet måste genomföras på ett sätt som kan öka fattiga länders tillgång till läkemedel. Det fastslogs också att TRIPs-avtalet inte skall kunna användas för att hindra länder att vidta åtgärder för att främja den nationella hälsan. I deklARATIONen bekräftades rätten för regeringar att vidta åtgärder för att skydda sin befolknings hälsa och säkerställa tillgång till behandling för alla. DeklARATIONen klargör TRIPs-avtalets flexibilitet när det gäller möjligheterna till tvångslicensiering, huvudsakligen för landets eget behov.

I augusti 2003 togs ytterligare ett steg genom att WTO-medlemmarna slutförde ett uppdrag från DohadeklARATIONen. Medlemsländerna enades om att tvångslicenser under vissa förutsättningar skall kunna utfärdas för tillverkning av läkemedel för export till länder utan egen, eller med en otillräcklig, produktionskapacitet för läkemedel. Därmed blir det alltså enligt WTO-reglerna möjligt för vissa länder att utan patenthavarens samtycke importera billiga kopior av patentbelagda läkemedel i situationer med allmänna hälsoproblem. Som exempel på sådana hälsoproblem nämns i DohadeklARATIONen hiv/aids, tuberkulos, malaria och andra epidemier.

Motionen

Gunnar Nordmark (fp) begär i motion L373 att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till ändringar i patentlagen och andra åtgärder som krävs för att möjliggöra export av billiga läkemedel till u-länder. Motionären hänvisar till den överenskommelse som träffats inom WTO i avsikt att ge människor i mycket fattiga länder tillgång till bl.a. bromsmediciner mot hiv/aids och åtgärder som med anledning av det skulle kunna vidtas från svensk sida.

Pågående arbete inom EU

Kommissionen presenterade i oktober 2004 ett förslag till en förordning om tvångslicens på patent med avseende på tillverkning av läkemedel för export till länder med folkhälsoproblem, KOM (2004) 737. Förslaget som är en anpassning till WTO-överenskommelsen innebär att europeiska läkemedelsföretag, genom en s.k. tvångslicens, skall kunna tillverka vissa typer av läkemedel för att säljas till lägre priser i fattiga länder som själva inte har tillverkningskapacitet. Enligt förslaget skall det – liksom enligt WTO-överenskommelsen – vara förbjudet att återimportera den billigare medicinen för att sälja den på hemmamarknaden.

Förhandlingar om förordningsförslaget kommer nu att inledas i en rådsarbetsgrupp.

Tidigare behandling

Våren 2004 behandlade utskottet liknande motionsyrkanden om fattiga länders tillgång till läkemedel (bet. 2003/04:LU18). Utskottet konstaterade då att de i och för sig angelägna frågor som togs upp i motionsyrkandena inte behandlades i den då aktuella propositionen om genomförande av EG-direktivet om rättsligt skydd för biotekniska uppfinningar (prop. 2003/04:55) samt att de komplexa och vittomfattande motionsspörsmålen också berör andra utskotts beredningsområden.

Vidare pekade utskottet på att dåvarande näringsministern i en interpellationsdebatt i riksdagen i december 2003 anført att regeringen avser att, i enlighet med WTO-överenskommelsen, erbjuda svenska läkemedelsföretag möjligheten att producera billiga läkemedel för export till fattiga länder. Frågorna analyserades inom Regeringskansliet samtidigt som EU-kommisionen aviserat ett förslag till EG-förordning på detta område.

Utskottet avstyrkte motionsyrkandena med hänvisning till att frågorna var föremål för behandling på såväl nationell som internationell nivå. Utskottet såg inte anledning att föregripa det arbetet med något uttalande från riksdagens sida.

Även näringsutskottet behandlade och avstyrkte våren 2004 motionsyrkanden om tillgången till läkemedel med anledning av WTO-överenskommelsen med hänvisning till att utvecklingen på området, såväl i Sverige som inom EU, har gått och går motionärerna till mötes (bet. 2003/04:NU12).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det inte heller nu finns anledning för riksdagen att föregripa resultatet av det arbete som pågår, och då främst arbetet med det nyligen framlagda förslaget till EG-förordning. Det är ofrånkomligt att tyngdpunkten i de svenska aktiviteterna på det här området fokuseras på och är beroende av samarbetet inom EU. Mot bakgrund av det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L373.

Patentintrångsförsäkring

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om införande av någon form av patentintrångsförsäkring. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare ställningstaganden i frågan. Jämför reservation 3 (fp).

Bakgrund

Hösten 1996 gav regeringen Närings- och teknikutvecklingsverket (Nutek) i uppdrag att ta fram ett underlag med förutsättningar för och förslag till utformning av en patentintrångsförsäkring som bygger på kommersiella

grunder. Uppdraget redovisades i januari 1997 i rapporten (R 1997:4) Rättskyddsförsäkring för patent. Verket redogjorde i rapporten för en modell för en rättsskyddsförsäkring som bygger på kommersiell grund och föreslog lösningar med expansionsmöjligheter till nordisk och europeisk nivå.

Regeringen utsåg därefter en särskild förhandlare med uppdrag att söka få till stånd en överenskommelse med olika intressenter om bildande av ett försäkringsbolag för att meddela den aktuella försäkringen. Regeringen förklarade sig beredd att skjuta till medel för vissa initialkostnader, förutsatt att det gick att finna finansärer som var villiga att bidra till det erforderliga aktiekapitalet.

Den särskilde förhandlaren konstaterade i februari 1998 i sin redovisning av uppdraget till regeringen att det saknades förutsättningar för att ingå överenskommelser med intressenter för finansiering och ägande av ett försäkringsbolag som skall tillhandahålla rättsskyddsförsäkring för patent. Även om många ansåg att det var angeläget att lösa problemet fanns det enligt rapporten uppenbarligen inte tillräckligt stort intresse hos någon av de intressenter som hade möjlighet, finansiellt och i övrigt, att få till stånd en ordning baserad på privat engagemang. En nationell lösning av problemet torde därför, enligt den särskilde förhandlaren, förutsätta ett väsentligt större engagemang, bl.a. finansiellt, från statens sida, än vad som varit aktuellt enligt förhandlingsuppdraget. Vidare anfördes att det kan diskuteras huruvida det från allmänna utgångspunkter är lämpligt att staten på sådant sätt skulle ta ansvaret för problemets lösning, och det är också oklart om det vore förenligt med EU:s konkurrensregler. Avslutningsvis angavs i rapporten att problemet med patentintrång tagits upp på EU-nivå, men att de flesta bedömare ansåg att en eventuell lösning på europeisk nivå låg flera år fram i tiden. Som sin slutsats ansåg den särskilde förhandlaren att Sverige i den föreliggande situationen borde inrikta ansträngningarna på att, tillsammans med övriga intresserade länder, aktivt driva fram en europeisk lösning av problemet.

Motionerna

Kenth Högström (s) anför i motion L389 att det måste skapas ett bättre och starkare rättsskydd för uppfinnare och upphovsmän genom någon typ av statlig försäkringskonstruktion. Enskilda innovatörer har som regel ingen möjlighet att försäkra sig mot patent- eller upphovsrättsintrång och de processkostnader som kan bli följderna av detta. De kan därigenom inte bemöta t.ex. ett multinationellt företags försök att skada eller stoppa en innovation. Ett sätt vore enligt motionären att staten gav Nutek eller Almi uppdraget att organisera en innovatörs- och patentförsäkring som alla patentägare och upphovsmän kunde teckna för en överkomlig peng och därmed skaffa sig ett rimligt skydd vid patentintrångsprocesser. Motionären begär ett tillkännagivande i enlighet med detta.

Eva Flyborg m.fl. (fp) anser i motion N413 att Sverige inom EU bör uppmärksamma behovet för innovatörer att genom försäkringsskydd skaffa sig ekonomiska möjligheter att driva patentinträngsprocesser. Enligt motionärerna bör det utredas om det är möjligt att under konkurrensneutrala former införa någon form av europeisk patentinträngsförsäkring på kommersiell grund. Ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 9).

Gällande rätt

Våren 1994 beslutade riksdagen om väsentligt skärpta åtgärder mot intrång i de immateriella ensamrätterna (prop. 1993/94:122, bet. LU17, rskr. 227). Genom beslutet, som innebar ändringar i bl.a. patentlagen, har domstol möjlighet att vid vite förbjuda fortsatt intrång inom hela det immaterialrättsliga området. Vidare ändrades skadeståndsbestämmelserna på det industriella rättsskyddets område så att rättighetshavarnas ställning vid intrång förstärktes. Även straffbestämmelserna skärptes. Lagstiftningen trädde i kraft den 1 juli 1994.

För att ytterligare motverka det ökande olovliga kommersiella utnyttjandet av andras verk, produkter och varumärken beslutade riksdagen hösten 1998 om en ny skyddsåtgärd – intrångsundersökning – vid immaterialrättsintrång (prop. 1998/99:11, bet. LU5, rskr. 24). Åtgärden innebär att en rättighetshavare i ett civilrättsligt förfarande kan begära att det görs en undersökning för att säkra bevis hos någon som på goda grunder misstänks ha gjort ett intrång i en immateriell rättighet. Bestämmelserna om intrångsundersökning, som tagits in i bl.a. patentlagen, trädde i kraft den 1 januari 1999.

Pågående arbete

I april 2004 antogs Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter. Direktivet, som innehåller minimiregler, avser att samordna medlemsstaternas sanktioner mot intrång i immateriella rättigheter. Det innehåller bestämmelser om bl.a. säkerställande av bevismaterial, vitesförbud och skadestånd. De åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i direktivet skall, i huvudsak, vara tillämpliga vid varje immaterialrättsintrång enligt gemenskapsrätten eller nationell rätt.

Direktivet skall vara genomfört i svensk rätt senast den 29 april 2006. Arbete pågår nu inom Regeringskansliet med en departementspromemoria som beräknas vara färdig under våren 2005.

Tidigare behandling

Våren 1998 behandlade utskottet motionsyrkanden som tog upp behovet av en patentinträngsförsäkring. Utskottet fann det vara utomordentligt beklagligt att det inte hade varit möjligt att lösa de finansiella förutsättningarna för den föreslagna försäkringsmodellen. Med hänsyn till frågans betydelse

förutsatte utskottet att regeringen dels noga överväger om det kan finnas alternativa vägar att nå fram till en nationell lösning, dels verkar för att driva fram en försäkringslösning på europeisk nivå. Utskottet avstyrkte bifall till motionsyrkandena (bet. 1997/98:LU16).

Utskottet har därefter vid ett flertal tillfällen behandlat motionsyrkanden om införande av en patentintrångsförsäkring, senast våren 2004 (bet. 2003/04:LU17). Utskottet har inte varit berett att föreslå något riksdagsinitiativ i frågan och hänvisat främst till arbetet inom EU med frågan om skydd mot intrång i immateriella rättigheter.

Utskottets ställningstagande

Utskottet är inte heller nu berett att föreslå något riksdagsinitiativ i frågan om patentintrångsförsäkring, vare sig på nationell eller internationell nivå. Resultatet av arbetet med genomförandet av direktivet om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter bör, enligt utskottets mening, avvaktas. Utskottet föreslår således att riksdagen skall avslå motionerna L389 och N413 yrkande 9.

Datorrelaterade uppfinningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om begränsningar i möjligheterna till patent på datorrelaterade uppfinningar. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU. Jämför reservationerna 4 (fp) och 5 (v, c).

Bakgrund

Ett uttryckligt skydd för datorprogram infördes i upphovsrättslagen år 1989 och innebär att datorprogrammen åtnjuter i princip samma upphovsrättsliga skydd som litterära verk. En EU-anpassning av de svenska reglerna för skydd för datorprogram skedde år 1993, bl.a. såvitt avser upphovsrätten i anställningsförhållanden samt möjligheterna till kopiering för enskilt bruk (prop. 1992/93:48, bet. LU17, rskr. 125).

Den snabba utvecklingen inom IT-området har medfört att det immaterialrättsliga skyddet för datorprogram blivit alltmer betydelsefullt. För närvarande skyddas datorprogram som sådana i Sverige och i övriga Europa av upphovsrättslagstiftningen, till skillnad från i Japan och i USA där datorprogrammen i sig är patenterbara. Även i Sverige kan dock patent ges på programvara, om funktionen av programmet har teknisk effekt och även uppfyller de andra patenterbarhetskriterierna. Med teknisk effekt menas att uppfinningen skall lösa ett problem på tekniskt sätt och fungera i prakti-

ken. Exempelvis kan patent ges på en funktion som är ett resultat av programmets körning i datorn. Vidare kan exempelvis program som styr operativsystem patenteras.

Med datorrelaterade uppfinningar menas uppfinningar som förutsätter användning av en dator och som har egenskaper som verkställs genom ett datorprogram. Det är fråga om uppfinningar som förekommer på en rad olika områden, t.ex. i digitala telefonväxlar, mobiltelefonsystem, industrirobotar samt antisladdsystem och farthållare i bilar.

Det rådande rättsläget när det gäller patentskydd för datorrelaterade uppfinningar är tvetydigt, vilket innebär att det saknas rättslig förutsägbarhet. Trots att datorprogram i sig inte är patenterbara enligt patentlagarna i EU:s medlemsstater och den europeiska patentkonventionen (EPC) lär tusentals patent på datorrelaterade uppfinningar ha utfärdats av det europeiska patentverket (EPO) och av nationella patentverk. Många av patenten finns på informationsteknikens kärnområden, dvs. digital bearbetning av data eller identifiering, visning och lagring av data. Andra gäller sådana teknikområden som fordonsteknik eller mekanik, t.ex. programstyrda processorer.

Det regelverk som lägger fast villkoren för att utfärda sådana patent är i stort sett identiskt från land till land, men praxis i medlemsstaternas domstolar och hos myndigheter varierar från land till land. I synnerhet skiljer sig praxis i EPO:s överklagandeinstanser från den som tillämpas i medlemsstaternas domstolar. Detta betyder att en datorrelaterad uppfinning kan få patentskydd i en medlemsstat men förvägras motsvarande skydd i en annan.

Motionerna

I motion L375 av Barbro Feltzing och Ingegerd Saarinen (båda mp) begärs ett tillkännagivande om att regeringen i EU bör verka för att programvarupatent inte införs i Europa. Motionärernas uppfattning är att kommissionen vill införa mjukvarupatent av amerikansk modell och att detta kommer att bromsa den tekniska utvecklingen. Kostnaderna för utveckling kommer att öka och kvaliteten på programvara försämrats. Motionärerna pekar på att programvara redan nu kan få upphovsrättsligt skydd, vilket, enligt motionärerna, är fullt tillräckligt.

Motsvarande synpunkter framförs i motion Fi261 av Gustav Fridolin m.fl. (mp). I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen inom EU verkar för att databehandling inte uppfattas som tillhörande ett teknikområde i patenträttslig mening och att innovationer på databehandlingsområdet inte uppfattas som uppfinningar i patenträttslig mening (yrkande 4).

I motion T466 av Christer Winbäck m.fl. (fp) anfördes att den fria programvaruutvecklingen inte skall motarbetas och att mjukvara i allmänhet därför inte skall vara patenterbar. Däremot anser motionärerna att det måste finnas en möjlighet att bevilja patent för nya uppfinningar där mjukvara är en del av den tekniska lösningen. Motionärerna anser att gränsdragningen mellan upphovsrätt och patenträtt måste bevakas, och ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 13).

Pågående arbete inom EU

Mot bakgrund av de förhållanden som beskrivits ovan under rubriken Bakgrund lade kommissionen i februari 2002 fram ett förslag till direktiv om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar, KOM (2002) 92 slutlig.

Kommissionens förslag syftar bl.a. till att klargöra rättsläget genom enhetliga regler inom EU. Förslaget innebär att tekniska uppfinningar i vilka en programmering eller ett datorprogram ingår skall kunna patenteras under förutsättning att de uppfyller de generella patentkraven om exempelvis väsentligt bidrag till teknikens ståndpunkt och nyhet. Förenklat kan sägas att förslaget innebär att systemprogram och andra program som behövs för själva datorns funktion kommer att kunna patenteras med stöd av direktivet, medan andra applikationer, som ordbehandlingsprogram eller e-postprogram, inte blir patenterbara under förutsättning att sådana applikationer inte innebär en innovativ teknisk lösning på ett tekniskt problem. Direktivförslaget medför således inte att datorprogram i sig kommer att kunna patenteras.

Ett syfte med förslaget är också att klargöra att EU inte skall följa den amerikanska rättsutvecklingen. I USA har man frånfallit ett för europeisk patenträtt grundläggande krav, nämligen att en uppfinning måste innebära ett tekniskt bidrag – ett tekniskt nytänkande – för att vara patenterbar. Det har medfört att patent för datorrelaterade affärsmetoder meddelas i USA, trots att det nya ligger i affärsmetoden som sådan och inte på teknikens område. Den utvecklingen vill varken kommissionen eller medlemsstaterna ha i Europa.

Rådet antog i november 2002 en allmän inriktning som i väsentliga delar anslöt sig till kommissionens förslag. Parlamentets ståndpunkt efter den första läsningen innebar ett stort antal ändringar i förslaget, av vilka flera går emot rådets allmänna inriktning. Rättsakten gick därefter tillbaka till rådet för en andra behandling. Vid konkurrenskraftsrådets möte den 17 och 18 maj 2004 antogs en politisk överenskommelse om en gemensam ståndpunkt. Så snart rådet har antagit en gemensam ståndpunkt kommer en omarbetad rättsakt att överlämnas till parlamentet för en andra läsning.

Justitieministern besvarade under förra riksmötet två frågor i riksdagen om de pågående förhandlingarna och parlamentets ändringsförslag (svar på frågorna 2003/04:393 respektive 737). I svaren poängterade justitieministern att kommissionens förslag bygger på den praxis som tillämpas av EPO och att det är en rättstillämpning som redan är vägledande i Sverige och andra länder anslutna till EPC. Vidare anförde justitieministern att kommissionen och rådet vill dra en gräns mot rättsläget i USA där man beviljar patent på datorrelaterade affärsmetoder. Gränsdragningen sker genom kravet att alla datorrelaterade uppfinningar måste innebära ett tekniskt bidrag, dvs. ett tekniskt nytänkande, för att kunna patentskyddas. Justitieministern framhöll därutöver att direktivet är viktigt eftersom det skapar tydliga regler för när patent på datorrelaterade uppfinningar kan meddelas samtidigt som det klart markerar att EU inte skall gå i riktning mot den ameri-

kanska rättsutvecklingen. När det gäller parlamentets yttrande anförde justitieministern att det går emot rådets allmänna inriktning och att det skulle omöjliggöra patentskydd för en rad datorrelaterade uppfinningar som i dag kan skyddas eller göra sådana patent meningslösa. Enligt justitieministern skulle ett direktiv i enlighet med vad parlamentet föreslagit få allvarliga konsekvenser för sysselsättning och tillväxt. Rådets allmänna inriktning innebär, enligt justitieministern, en väl avvägd lösning som möjliggör för näringslivet att även fortsättningsvis skydda sina innovationer på området samtidigt som patentskyddet inte blir oskäligt omfattande i förhållande till tredje man. I de fortsatta förhandlingarna kommer Sverige därför att kraftfullt verka för att direktivet får en balanserad lösning i linje med rådets allmänna inriktning.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden om patent på datorrelaterade uppfinningar, senast våren 2004 (bet. 2003/04:LU17). Från utskottets sida har framhållits att det är ofrånkomligt att tyngdpunkten i de svenska aktiviteterna på området läggs vid det internationella arbetet. Utskottet har vidare konstaterat att frågan om skydd för datorprogram är föremål för uppmärksamhet inom ramen för övervägandena inom EU av frågan om patenterbarhet av datorprogram och att det arbetet bör avvaktas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alltjämt att det pågående arbetet inom EU med frågan om patenterbarhet för datorrelaterade uppfinningar bör avvaktas. Riksdagen bör därför avslå motionerna L375, Fi261 yrkande 4 och T466 yrkande 13.

Upphovsrättsligt skydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden med krav på åtgärder för att ytterligare värna det upphovsrättsliga skyddet. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 6 (m).

Bakgrund

Lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ger ett tidsbegränsat skydd åt den som skapat ett sådant verk. Skyddet innebär att skaparen av verket, exempelvis en kompositör, har rätt att utnyttja detta ekonomiskt och att han eller hon har ett visst ideellt betonat inflytande över hur och i vilka sammanhang det används.

Begreppen litterära och konstnärliga verk är mycket vidsträckta. För att en produkt över huvud taget skall anses som ett verk och därmed komma i åtnjutande av skydd enligt upphovsrättslagen måste den emellertid ha vad man brukar kalla verkshöjd. Kravet på verkshöjd kan uttryckas så, att en produkt är ett verk om den praktiskt sett inte har kunnat framställas av två personer oberoende av varandra. Utanför skyddet faller idéer och uppslag som flera kan tänkas komma på, vanliga nyhetsmeddelanden, vardagliga samtal, enklare nyttoföremål och andra prestationer av rutinmässig eller all-daglig karaktär.

Ett verk kan framträda i många olika former. Det kan vara fixerat på ett materiellt underlag, dvs. i ett exemplar. Exemplar av verket är inte bara en bok eller en målning som kan ge en omedelbar upplevelse av verket, utan också en cd, en filmremsa, en trycksats, en matris osv. som endast medelbart kan ge en sådan upplevelse. Verket kan också framträda i obeständig form, t.ex. i uppläsarens ord, i tonerna av ett musikstycke, i bilden på filmduken eller på TV-skärmen. Alla former som verket framträder i faller inom dess skyddssfär, även bearbetningar.

Upphovsmannens rätt att ekonomiskt utnyttja sitt verk innefattar en principiell ensamrätt att framställa exemplar av verket och att göra det tillgängligt för allmänheten, t.ex. genom att framföra det offentligt och sprida exemplar av verket.

I upphovsrättslagen finns också bestämmelser om skydd för vissa prestationer som, även om de inte kan betecknas som litterära eller konstnärliga verk, har ett visst samband med sådan verksamhet och påkallar skydd efter liknande principer som de som gäller för upphovsrätten. Sådana s.k. närstående rättigheter ger musiker, sångare, skådespelare och andra utövande konstnärer ett rättsligt skydd då de framför litterära eller konstnärliga verk. Till de närstående rättigheterna räknas också det skydd som framställare av ljudupptagningar (t.ex. skivproducenter), framställare av upptagningar av rörliga bilder (t.ex. filmproducenter), radio- och TV-företag, framställare av kataloger samt fotografer har enligt upphovsrättslagen.

Rättigheterna enligt upphovsrättslagen tillämpas i första hand endast på svenska verk och prestationer. Det upphovsrättsliga skyddssystemet är dock internationellt, och de flesta länder är bundna av en lång rad internationella konventioner på området. Den viktigaste av konventionerna är Bernkonventionen från år 1886 för skydd av litterära och konstnärliga verk. Konventionen bygger på principen om nationell behandling, vilken innebär att stater som är bundna av konventionen är skyldiga att ge upphovsrättsligt skydd åt verk från alla andra konventionsländer på samma sätt som man skyddar sina egna verk. Ett liknande internationellt skyddssystem gäller på de närstående rättigheternas område, framför allt genom Romkonventionen från år 1961 om skydd för utövande konstnärer, fonogramframställare och radioföretag. Även TRIPs-avtalet innehåller internationella åtaganden på det upphovsrättsliga området.

Det internationella konventionsarbetet på upphovsrättsområdet bedrivs numera huvudsakligen inom Världspanstämman för den intellektuella äganderätten, WIPO. År 1996 antogs två tilläggskonventioner till Bernkonventionen, vilka utgör de första stegen mot att på en global nivå anpassa upphovsrätten till den digitala miljön. Den ena konventionen rör den egentliga upphovsrätten och den andra producenternas och de utövande konstnärernas rättigheter, nämligen WIPO-fördraget om upphovsrätt (WCT) respektive WIPO-fördraget om framföranden och fonogram (WPPT). Avsikten är att samtliga EU:s medlemsstater skall ratificera konventionerna samtidigt. Även gemenskapen kommer att ratificera dem för egen del, eftersom konventionerna innehåller sådant som faller inom dess kompetens.

Motionerna

I motion 2003/04:N248 av Bo Lundgren m.fl. (m) begärs ett tillkännagivande om behovet av en reformerad upphovsrätt (yrkande 18). Motionärerna anser att upphovsrätten måste stärkas i informationssamhället och att betoningen skall ligga på utveckling av ny teknik för att övervaka rättighetshavarnas egendom. Piratkopieringen minskar företagets utrymme för produktutveckling och tar ifrån upphovsmännen avkastningen av deras verk. Därför behöver åtgärder vidtas mot piratkopiering. Enligt motionärernas mening måste dock lagstiftningen bygga på en avvägning mellan de motstående intressen som är involverade och på proportionalitet mellan problemets omfattning och de åtgärder som vidtas.

Kent Olsson m.fl. (m) anför i motion Kr239 att många konstnärer är egenföretagare och att det är viktigt att regler som kringgärdar småföretagandet förenklas och avskaffas. Konstnärer måste kunna känna sig säkra på att lagar och regler om upphovsrätt ger dem en fullgod säkerhet för att deras verk skall vara skyddade, och ett tillkännagivande begärs i enlighet med detta (yrkande 5).

Pågående arbete

Utvecklingen av informationstekniken har skapat situationer som inte kunde förutses när det upphovsrättsliga systemet utvecklades. Den digitala tekniken har medfört att text, ljud och bild kan kopieras och spridas på ett helt annat sätt än tidigare. Skapandet av nya produkter och tjänster bygger på betydande investeringar, vilka kräver ett tillräckligt skydd i den digitala miljön för upphovsrätt och närstående rättigheter.

Mot denna bakgrund antog rådet i maj 2001 Europaparlamentets och rådets direktiv om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (2001/29/EG). Direktivet bygger på de två WIPO-fördragen WCT och WPPT, och direktivet och dess genomförande är en förutsättning för att EU och dess medlemsstater skall kunna ansluta sig till dessa fördrag. Direktivet avser både upphovsrätt och närstående rättigheter och syftar till att skapa en säker rättslig ram för handel med varor och tjänster som skyddas av upphovsrätt samt till att

underlätta utvecklingen av elektronisk handel med nya produkter och multimedietjänster. Genom direktivet harmoniseras rätten till mångfaldigande, spridningsrätten, rätten till överföring till allmänheten, rättsligt skydd av skyddsåtgärder mot kopiering samt system för förvaltning av rättigheter.

I departementspromemorian (Ds 2003:35) Upphovsrätten i informations-samhället – genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m. lämnas förslag till hur direktivet skall genomföras i svensk rätt och till ett svenskt tillträde till WIPO-fördragen. Samtidigt föreslås också vissa andra ändringar som inte direkt följer av direktivet, men som har ett nära samband med de frågor som direktivet behandlar. Förslagen innebär omfattande ändringar i upphovsrättslagen. Förslagen i departementspromemorian har varit föremål för remissbehandling, och regeringen har för avsikt att överlämna en proposition till riksdagen i februari 2005.

Som tidigare nämnts antogs i april 2004 Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/48/EG om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter. Direktivet, som innehåller minimiregler, avser att samordna medlemsstaternas sanktioner mot intrång i immateriella rättigheter. Det innehåller bestämmelser om bl.a. säkerställande av bevismaterial, vitesförbud och skadestånd. De åtgärder, förfaranden och sanktioner som föreskrivs i direktivet skall, i huvudsak, vara tillämpliga vid varje immaterialrättsintrång enligt gemenskapsrätten eller nationell rätt.

Direktivet skall vara genomfört i svensk rätt senast den 29 april 2006. Arbete pågår nu inom Regeringskansliet med en departementspromemoria som beräknas vara färdig under våren 2005.

I övrigt kan tilläggas att ett EG-direktiv om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk, s.k. följerätt, antogs hösten 2001 (2001/84/EG). Syftet med direktivet är att harmonisera de nationella reglerna om följerätt (angående innebörden av detta begrepp se avsnittet Följerätt, s. 27). Direktivet skall vara genomfört i svensk rätt senast den 1 januari 2006.

Tidigare behandling

Utskottet har tidigare behandlat motsvarande motionsyrkanden, senast våren 2004 (bet. 2003/04:LU17). Utskottet har då anfört att det inte haft någon annan uppfattning än motionärerna om vikten av att värna det upphovsrättsliga skyddet samt erinrat om de lagändringar som riksdagen beslutat om år 1994 och år 1998 om skärpta åtgärder mot intrång i samtliga immateriella rättigheter (se avsnittet Patentintrångsförsäkring, s. 14). Vidare har framhållits det pågående omfattande arbete som bedrivs på det internationella området som också syftar till att värna skyddet för de immateriella rättigheterna och motverka kränkningar av bl.a. upphovsrätten. Mot denna bakgrund har det, enligt utskottets mening, inte funnits skäl för någon riksdagens ytterligare åtgärd.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte heller nu någon annan uppfattning än motionärerna beträffande vikten av att värna det upphovsrättsliga skyddet. Med hänvisning till det arbete som pågår inom det immaterialrättsliga området, och nu närmast arbetet med genomförande av de båda EG-direktiven om upphovsrätten i informationssamhället och säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter, anser utskottet att riksdagen bör avslå motionerna 2003/04:N248 yrkande 18 och 2004/05:Kr239 yrkande 5.

Upphovsrätt genom registrering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion där det begärs en översyn av skyddet av litterära och konstnärliga verk. Utskottet anser att någon sådan översyn inte är påkallad.

Bakgrund

Som redovisats i föregående avsnitt (Upphovsrättsligt skydd) ger lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk ett tidsbegränsat skydd åt den som skapat ett sådant verk. Skyddet innebär att skaparen av verket har rätt att utnyttja detta ekonomiskt och att han eller hon har ett visst ideellt betonat inflytande över hur och i vilka sammanhang det används.

Det upphovsrättsliga skyddet är inte ett idéskydd utan ett formskydd. Upphovsrätt uppstår redan i och med tillkomsten av ett verk och utan några som helst formaliteter som t.ex. registrering. Skapas verket i flera stadier – genom t.ex. skisser, modeller eller utkast – kan upphovsrätt hävdas även till sådana förstadier, om dessa var för sig framstår som verk i lagens mening. Det är alltså ingen förutsättning för skydd att upphovsmannen med signatur eller liknande anger att skapandeprocessen är avslutad. Upphovsrättsligt skydd hindrar inte en annan person att utnyttja samma idé för att skapa ett eget självständigt verk.

Det upphovsrättsliga skyddssystemet är internationellt och Sverige är, i likhet med de flesta länder, bundet av flera internationella konventioner på området. Den viktigaste av dessa är Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk. En av de grundläggande principerna i Bernkonventionen är regeln om att inget land får göra det upphovsrättsliga skyddet beroende av några som helst formalitetskrav. Det får alltså enligt konventionen inte ställas krav på t.ex. registrering.

I den juridiska litteraturen anges att det formlösa rättsskyddet kunde antas leda till besvärande bevisproblem om tidpunkten för rättens uppkomst, men att sådana problem är relativt ovanliga i praxis (M. Kockvedgaard och M. Levin, Lärobok i immaterialrätt, 2002, s. 62 f.). Enligt författarna beror detta dels av upphovsrättens konstruktion, dels av verkens beskaffenhet. Upp-

hovsrätten är konstruerad som ett efterbildningsskydd. Den omfattar inte någon prioritetsrätt, dvs. den skyddar inte mot andras senare, självständiga prestationer som råkat bli liknande eller identiska. Tidpunkten för verkets tillkomst har därför sällan betydelse. Vem som är upphovsman utgör normalt inte heller något problem. Upphovsrättsliga verk har nämligen ofta – men inte alltid – en sådan starkt individuell prägel att de lätt kan hänföras till en eller flera bestämda personer. En annan sak är att det ofta är praktiskt att upphovsmannen kopplas ihop med sitt verk på ett tidigt stadium, t.ex. genom en entydig (elektronisk) signatur eller liknande. Identifikationen av upphovsmannen har blivit en absolut nödvändighet om det skall gå att få ersättning för skilda massutnyttjanden och inte minst i digitala medier.

Motionen

Chatrine Pålsson (kd) anför i motion L281 att det vore bra om det fanns ett gemensamt system för registrering av litterära verk inom EU, bl.a. för att därigenom lättare kunna bevisa när ett verk har skapats. Motionären anser att Sverige borde kunna vara ett föregångsland och på ett mer adekvat sätt erbjuda skydd av litterära verk. Enligt motionären bör frågan utredas, och ett tillkännagivande om en översyn av skyddet av litterära verk begärs.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan bygger det svenska upphovsrättssystemet på internationella överenskommelser och då främst den s.k. Bernkonventionen. En av grundprinciperna i Bernkonventionen är att det upphovsrättsliga skyddet inte får göras beroende av några som helst formalitetskrav. Denna ordning medför, såvitt utskottet har sig bekant, inte sådana problem att Sverige bör initiera en översyn av systemet.

Med det anförda förslår utskottet att riksdagen avslår motion L281.

Upphovsrätt i anställningsförhållanden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om en översyn av frågan om upphovsrätt i anställningsförhållanden. Utskottet hänvisar till kommande arbete inom Regeringskansliet.

Bakgrund

En grundläggande princip i upphovsrätten är att ensamrätten tillkommer upphovsmannen själv. Principen är inskriven i 1 § upphovsrättslagen, som anger att ensamrätten tillkommer den som skapat verket. Upphovsrätten,

som är att betrakta som en förmögenhetsrätt, kan dock disponeras genom avtal. Det innebär att upphovsmannen fritt kan överlåta sin rätt, helt eller delvis.

Upphovsrättslagen innehåller inte någon allmän regel om rättsförhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. Utgångspunkten är därför enligt lagen att rätten uppstår hos den anställde och att arbetsgivaren bara kan få en från den anställde avledd rätt. Ett anställningsavtal kan dock – även utan en uttrycklig avtalsklausul, t.ex. genom sedvänja i en viss bransch – innebära att förfoganderätten till verk som arbetstagaren skapar som ett led i sina arbetsuppgifter skall tillkomma arbetsgivaren.

Upphovsrätten till datorprogram har i och med genomförandet i svensk rätt av ett EG-direktiv om rättsligt skydd för datorprogram fått en särreglering vad gäller anställningsförhållanden. Enligt 40 a § upphovsrättslagen övergår upphovsrätten till ett datorprogram som är skapat av en arbetstagare som ett led i hans eller hennes arbetsuppgifter eller efter instruktioner av arbetsgivaren på arbetsgivaren, om inte något annat är avtalat (prop. 1992/93:48, bet. LU17, rskr. 125). Regelns tillkomst innebar emellertid inte någon egentlig förändring av rättsläget, eftersom sedvänjan på detta område också tidigare innebar att program, tillkomna i anställningsförhållanden, ansåts överlåtna på arbetsgivaren på grund av anställningsavtalet.

Motionen

Magdalena Andersson och Elizabeth Nyström (båda m) pekar i motion L279 på att upphovsrättslagen inte har någon särreglering för upphovsmän som är anställda. I ett anställningsförhållande är det arbetsgivaren som står för produktionskostnader, lön, semesterersättning och andra sociala förmåner till den anställde upphovsmannen, som därutöver är tillförsäkrad anställningstrygghet. Den för ett anställningsförhållande grundläggande principen om att frukterna av arbetet skall komma arbetsgivaren till godo får dock inte genomslag på upphovsrättsområdet – annat än i fråga om datorprogram. Nya produkter, användningsformer och samarbeten som inte kunnat förutses och uttryckligen avtalas om vid anställningsförhållandets tillkomst kan enligt motionärerna inte tas i bruk utan förhandlingar och ofta kostsamma särregleringar rörande upphovsrätten. Därför begär motionärerna ett tillkännagivande om att det snarast bör inledas en översyn med inriktning att införa en reglering enligt vilken upphovsrätten i anställningsförhållanden skall tillkomma arbetsgivaren.

Tidigare behandling

I samband med behandlingen av ett motsvarande motionsyrkande våren 2001 framhöll utskottet att Upphovsrätsutredningens arbete avslutades år 1990 utan att utredningen hunnit lägga fram förslag i de frågor som regleras i 3 kap. upphovsrättslagen, dvs. upphovsrättens övergång. Vidare anfördes att regeringen därefter i olika sammanhang utlovat en översyn av reglerna om upphovsrätten i anställningsförhållanden (prop. 1994/95:58 s.

21 och prop. 1996/97:111 s. 31). Något översynsarbete hade emellertid inte kommit till stånd. Enligt utskottets mening var det angeläget att det utlovade arbetet sattes i gång. Utskottet förutsatte att så skulle ske senast i samband med att direktivet om upphovsrätten i informationssamhället skall genomföras i svensk rätt. Ett genomförande av direktivet kommer nämligen att kräva en översyn av den svenska upphovsrättslagen, och utskottet förutsatte därför att bestämmelserna om upphovsrätten i anställningsförhållanden kommer att ses över i det sammanhanget. Något formellt tillkännagivande från riksdagens sida i frågan ansågs enligt utskottets mening inte behövligt. Motionen avstyrktes därför (bet. 2000/01:LU8).

Våren 2004 avstyrkte utskottet ett likalydande motionsyrkande med hänvisning till det arbete som pågår inom Regeringskansliet med att genomföra EG-direktivet om upphovsrätt i informationssamhället och den översyn av upphovsrätten bl.a. vad gäller reglerna om upphovsrättens övergång som därefter skall påbörjas (bet. 2003/04:LU17).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alltjämt att den aviserade översynen av upphovsrättslagen bör avvaktas, och att det därför inte finns anledning att nu föreslå någon åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen bör således avslå motion L279.

Ersättning för kopiering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om en utvärdering av fördelningssystemet för kopieringsersättning. Utskottet hänvisar till kommande arbete inom Regeringskansliet. Jämför reservation 7 (m, fp, kd, c).

Bakgrund

I 2 kap. upphovsrättslagen finns bestämmelser om inskränkningar i upphovsrätten. En av dem, 13 §, innebär bl.a. att exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk kan framställas genom reprografiskt förfarande (främst fotokopiering) inom undervisningsverksamhet, om det finns en sådan avtalslicens som avses i 26 i § upphovsrättslagen. Därmed avses ett avtal om verksutnyttjande som ingåtts mellan en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området och någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former. Organisationen måste vara representativ. Den skall företräda flertalet upphovsmän inom ett visst område. Däremot krävs inte att den företräder alla de kategorier av upphovsmän som kan ingå i området som sådant (se H. Olsson, Upphovsrättslagstiftningen En kom-

mentar, 1996, s. 188). Den upphovsrättsliga organisation som på reprografiområdet ingår avtal om kopiering i undervisningsverksamhet är Bonus Presskopia (Bild Ord Not Upphovsrättslig Samorganisation).

En avtalslicens enligt 26 i § upphovsrättslagen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet även om verkens upphovsmän inte företräds av organisationen. I paragrafens fjärde stycke har tagits in bestämmelser som avser att skapa vissa garantier för de upphovsmän som står utanför en avtalslutande organisation. Utanförförstående upphovsmän har rätt till samma ersättning och andra förmåner som upphovsmän företrädda av organisationen har rätt till. Dessutom har de utanförförstående upphovsmännen tillförsäkrats en rätt att alltid få ersättning även i de fall då organisationen valt att använda sina medel till annat.

Motionerna

Gunilla Tjernberg m.fl. (kd, m, fp, c) anför i motion Kr357 att Bonus Presskopia inte tillåter alla konstnårsorganisationer att bli medlemmar. Enligt motionärerna måste staten av den anledningen överväga om den nuvarande metoden är den bästa för att fördela den statliga upphovsrättsersättningen. I motionen begärs ett tillkännagivande om en utvärdering av det rådande fördelningssystemet (yrkande 7).

Motsvarande yrkande framställs också av Lennart Kollmats m.fl. (fp) i motion Kr364 (yrkande 7 i denna del).

Rättspraxis

Marknadsdomstolen har i en dom den 17 juni 1999 (MD 1999:13) prövat bl.a. frågan om Bonus Presskopia gjort sig skyldig till missbruk av dominerande ställning enligt 19 § konkurrenslagen (1993:20) genom att neka två mindre upphovsrättsliga organisationer medlemskap i Bonus Presskopia. Mot bakgrund av hur avtalslicenssystemet i upphovsrättslagen är utformat ansåg Marknadsdomstolen att Bonus Presskopias agerande inte kunde utgöra något sådant missbruk.

Tidigare behandling

Utskottet har behandlat likalydande motionsyrkanden tidigare, senast våren 2004 (bet. 2003/04:LU17). Utskottet pekade då på den översyn av upphovsrätten som planeras efter att arbetet med att införliva EG-direktivet om upphovsrätten i informationsområdet har slutförts. Med hänvisning till detta fann utskottet inte anledning att föreslå någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser alltså att den aviserade översynen av upphovsrättslagen bör avvaktas, och att det därför inte finns anledning att nu föreslå någon åtgärd från riksdagens sida. Riksdagen bör således avslå motionerna Kr357 yrkande 7 och Kr364 yrkande 7 i denna del.

Följerätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om hanteringen av ersättningen enligt bestämmelserna om följerätt. Utskottet anser alltså att motionsönskemålet är tillgodosett genom en dom från Högsta domstolen.

Bakgrund

Det franska begreppet droit de suite är den vedertagna beteckningen för en till upphovsrätten knuten ersättning till bildkonstnärer när deras verk vidareförsäljs. Bestämmelser om droit de suite – följerätt – finns i 26 j § upphovsrättslagen. Bestämmelserna innebär att en konstnär har rätt till en andel av försäljningspriset när hans eller hennes konstverk vidareförsäljs yrkesmässigt.

Ersättningsrätten kan bara göras gällande av en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Ersättningsrätten förvaltas sålunda kollektivt. I den proposition som ligger till grund för reglerna om följerätt finns dock inga närmare uppgifter om hur uppbörd och distribution av ersättningen skall hanteras (prop. 1994/95:151). I lagstiftningsärendet pekade utskottet därför på några betydelsefulla förutsättningar för att avgiftssystemet skall fungera som en upphovsrättsligt grundad inkomstkälla för konstnärerna och deras arvingar. Ett effektivt och smidigt samarbete måste etableras med konsthandeln. Den totala avgiftsvolymen måste vara tillräckligt stor för att bära de administrativa kostnaderna för systemet. En grundläggande förutsättning är vidare, framhöll utskottet, att rutinerna för att inkassera och distribuera ersättningarna kan göras effektiva utan att de blir resurskrävande (bet. 1995/96:LU1).

Många – men inte alla – länder inom EU har någon form av bestämmelser om följerätt. Bland de länder som har regler om följerätt skiljer sig reglernas innehåll åt, bl.a. vad gäller ersättningens storlek. Avsaknaden av regler i vissa länder och skillnaderna i reglernas utformning mellan länderna har inom EU ansetts kunna inverka negativt på den gemensamma marknadens funktion.

Mot denna bakgrund antog rådet hösten 2001 direktivet om upphovsman-
nens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följe-
rätt), 2001/84/EG. Medlemsstaterna skall ha genomfört direktivet i nationell
rätt senast den 1 januari 2006.

Motionen

Lennart Kollmats m.fl. (fp) hävdar i motion Kr364 att bara en organisation
hittills har hanterat inkassering och utbetalning av ersättning vid vidarefö-
rsäljning av konstverk. Denna monopolsituation är enligt motionärerna inte
acceptabel, och i motionen begärs att detta skall ges regeringen till känna
(yrkande 7 i denna del).

Tidigare behandling

Då utskottet våren 2001 (bet. 2000/01:LU8) behandlade ett motionsyr-
kande med motsvarande inriktning som det nu aktuella pekade utskottet på
att två upphovsrättsorganisationer administrerar ifrågavarande avgifter. BUS
(Bildkonst Upphovsrätt i Sverige), som representerade omkring 4 000 konst-
närer, var den organisation som inför ikraftträdandet av den nya lagstift-
ningen om följerrätt hade förberett och organiserat sin verksamhet för att
administrera inkasseringen och distributionen av ersättningsbeloppen. En ny
organisation, numera DUR (Konstnärernas Intresseförening för droit de suite
upphovsrätt i Sverige), hade därefter bildats för att bedriva samma verk-
samhet. Etableringen av den nya organisationen, som vid starten uppgavs
ha omkring 750 medlemmar, föranledde ett antal rättsliga processer om
rätten att administrera avgifterna.

Utskottet redovisade också att det, enligt ett avgörande från Högsta dom-
stolen i oktober 2000 i mål mellan BUS och DUR (NJA 2000 s. 445), var
klarat att fler än en organisation samtidigt kan vara behöriga att admini-
strera inkasseringsverksamheten. Mot denna bakgrund ansåg utskottet
motionsyrkandet i fråga tillgodosett, och yrkandet avstyrktes.

Utskottet var, med anledning av återkommande motionsyrkanden i frå-
gan, av samma uppfattning våren 2002, våren 2003 och våren 2004 (bet.
2001/02:LU17, 2002/03:LU16 respektive 2003/04:LU17).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller alltså sin uppfattning att motionsyrkandet är tillgodo-
sett genom Högsta domstolens avgörande år 2000. Riksdagen bör därför
avslå motion Kr364 yrkande 7 i denna del.

Arenarätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om s.k. arenarätt. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 8 (m, kd).

Bakgrund

I upphovsrättslagen finns, som tidigare redovisats, bestämmelser om skydd för vissa prestationer som, även om de inte kan betecknas som litterära eller konstnärliga verk, har ett visst samband med sådan verksamhet och påkallar skydd efter liknande principer som de som gäller för upphovsrätten. Sådana s.k. närstående rättigheter ger musiker, sångare, skådespelare och andra utövande konstnärer ett rättsligt skydd då de framför litterära eller konstnärliga verk.

Bestämmelserna, som återfinns i 45 § upphovsrättslagen, gäller endast utövande konstnärer som framför litterära eller konstnärliga verk, exempelvis reciterar en dikt, spelar ett musikstycke på ett instrument eller agerar i en spelfilm. Framförandet måste avse ett verk, men det är utan betydelse om detta åtnjuter skydd eller inte. Skyddet omfattar däremot inte exempelvis imitörer, akrobater, cirkus- eller varietéartister och inte heller idrottsutövare.

Inom vissa utländska rättsordningar finns ett skydd även för framföranden som inte avser litterära eller konstnärliga verk. Ett sådant skydd, en s.k. *droit de stade* (arenarätt), förbjuder oauktorerad fixering och överföring av exempelvis sportprestationer (se H. Olsson, Upphovsrättslagstiftningen En kommentar, 1996, s. 258 samt M. Koktvedgaard och M. Levin, Lärobok i immaterialrätt, 2002, s. 96). I Sverige har vid olika tillfällen diskuterats huruvida man borde utvidga skyddet på sätt som skett på vissa håll i utlandet. Vid upphovsrättslagens tillkomst ansågs emellertid ett sådant skydd inte lämpligt (se NJA II 1961 s. 300 och s. 304), och i samband med 1986 års lagstiftning om en förstärkning av skyddet för de närstående rättigheterna (prop. 1985/86:79, bet. LU32) hänvisades till att artister och andra utövare som saknar upphovsrättsligt skydd i allmänhet kontraktsvägen kan skaffa sig garantier mot att obehöriga upptagningar av deras prestationer sker.

Motionerna

Ingemar Vänerlöv m.fl. (kd) pekar i motion L367 på att det i dag inte finns någon skyddslagstiftning som gäller exempelvis arrangörer av idrottsevenemang. Motionärerna framhåller att s.k. arenarättigheter finns i vissa andra länder. Möjligheten att införa liknande rättigheter i Sverige bör enligt motionärerna utredas, och det begärs att detta skall ges regeringen till känna.

Ett motsvarande yrkande om idrottens rätt att äga sina egna arrangemang framställs av Kent Olsson m.fl. (m) i motion Kr269 (yrkande 4).

Tidigare behandling

Motioner med motsvarande innehåll har behandlats av utskottet vid ett flertal tidigare tillfällen, senast våren 2004 (bet. 2003/04:LU17). Utskottet har då uttalat att det varken i motionerna eller på annat sätt framförts några bärande skäl för att man i Sverige skall överväga införande av ett nytt immaterialrättsligt skydd i enlighet med motionsönskemålen. Utskottet har vidare konstaterat att regler om s.k. arenarätt inte förefaller förekomma i något europeiskt land. Frågan har såvitt utskottet erfarit inte heller varit aktuell inom EU eller i något annat internationellt sammanhang under senare tid.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller sin tidigare inställning och anser att riksdagen bör avslå motionerna L367 och Kr269 yrkande 4.

Reservationer

1. Gemenskapspatent, punkt 1 (fp)

av Jan Ertsborn (fp) och Martin Andreasson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om gemenskapspatent. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:N413 yrkande 8.

Ställningstagande

I Sverige saknas inte företagsidéer, och det är viktigt att stödja uppfinnare både i idéstadiet och när idéerna skall realiseras. Som motionärerna framhåller leder idéer ofta fram till att företag startas. I Sverige sker dock detta i mindre utsträckning än i andra länder. Mot den bakgrunden är det betydelsefullt att bl.a. reglerna för patentansökningar är så enkla och smidiga som möjligt. Det är en viktig faktor för svensk innovationsverksamhet.

Ett sätt att få ett smidigare patentsystem är att i ännu större utsträckning tillskapa ett internationellt patentsamarbete. I det sammanhanget är arbetet med att införa ett gemenskapspatent inom EU mycket viktigt. Vi anser, i likhet med motionärerna, att Sverige med full kraft måste bidra till att det arbetet fullföljs.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion N413 yrkande 8, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Patent på biotekniska uppfinningar, punkt 2 (kd)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om patent på biotekniska uppfinningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:MJ497 yrkande 39.

Ställningstagande

Möjligheten att skydda äganderätten till uppfinningar är en förutsättning för att den biotekniska industrin skall kunna växa och skapa värden för mänskligheten. För att främja öppenhet, forskning, utveckling och investeringar

behövs patenträtten och växtförädlarrätten. Som motionärerna framhåller handlar det om ensamrätten att utnyttja en intellektuell prestation – en uppfinning. Det handlar inte om att äga liv, enskilda gener eller organismer, växter eller djur. Patent skall inte beviljas på rena upptäckter av t.ex. en gen, gensekvens eller ett enzym. Jag anser därför, i likhet med motionärerna, att det är viktigt att upprätthålla den grundläggande skillnaden mellan upptäckt och uppfinning.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion MJ497 yrkande 39, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Patentintrångsförsäkring, punkt 4 (fp)

av Jan Ertsborn (fp) och Martin Andreasson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om patentintrångsförsäkring. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:N413 yrkande 9 och avslår motion 2004/05:L389.

Ställningstagande

Ett EG-direktiv om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter är nu antaget och skall vara genomfört i nationell rätt senast i april 2006. Direktivet kommer förhoppningsvis att leda till förbättringar såvitt gäller problem med intrång i immateriella rättigheter. Vi anser dock att det därutöver finns anledning för inom ramen för EU-samarbetet uppmärksamma frågan om behovet för innovatörer att genom försäkringsskydd skaffa sig ekonomiska möjligheter att driva patentintrångsprocesser. Vi delar motionärernas uppfattning att det bör utredas om det är möjligt att under konkurrensneutrala former införa någon form av europeisk patentintrångsförsäkring på kommersiell grund. Det får ankomma på regeringen att vidta åtgärder i enlighet med det anförda.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion N413 yrkande 9 och med avslag på motion L389, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Datorrelaterade uppfinningar, punkt 5 (fp)

av Jan Ertsborn (fp) och Martin Andreasson (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om datorrelaterade uppfinningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:T466 yrkande 13 och avslår motionerna 2004/05:Fi261 yrkande 4 och 2004/05:L375.

Ställningstagande

I det arbete som nu pågår med ett förslag till EG-direktiv om s.k. mjukvarupatent anser vi, i likhet med motionärerna, att gränsdragningen mellan upphovsrätt och patenträtt måste bevakas. Vi anser att det är viktigt att inte gå för långt i fråga om möjligheterna att få patent på mjukvara.

Enligt vår mening skall mjukvara i allmänhet inte vara patenterbar. Den fria programutvecklingen får inte motarbetas. Däremot är det viktigt att det finns en möjlighet att bevilja patent för nya uppfinningar där mjukvara är en del av den tekniska lösningen. I de fall där patent – där programvara ingår – beviljas, skall patentskyddet vad gäller programvaran endast avse programvarans användning för att lösa just det tekniska problem som uppfinningen som helhet tar sikte på.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motion T466 yrkande 13 och med avslag på motionerna Fi261 yrkande 4 och L375, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Datorrelaterade uppfinningar, punkt 5 (v, c)

av Tasso Stafilidis (v) och Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om datorrelaterade uppfinningar. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Fi261 yrkande 4 och 2004/05:L375 samt avslår motion 2004/05:T466 yrkande 13.

Ställningstagande

Vi delar uppfattningen att den svenska regeringen skall verka för att patent på mjukvara inte skall införas i Europa. Sådana patent kommer att hämma den tekniska utvecklingen, och de kommer att gynna storföretagen på de små företagens bekostnad. Det är mycket viktigt att datorrelaterade patent motsvarande de som redan finns i USA inte tillåts i Europa. Dessutom har programvara redan i dag ett immaterialrättsligt skydd genom upphovsrätt, vilket vi anser tillräckligt.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna Fi261 yrkande 4 och L375 samt med avslag på motion T466 yrkande 13, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Upphovsrättsligt skydd, punkt 6 (m)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om upphovsrättsligt skydd. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2003/04:N248 yrkande 18 och 2004/05:Kr239 yrkande 5.

Ställningstagande

Vi anser att upphovsrätten behöver stärkas, inte minst i det informations-samhälle vi nu lever i. Den piratkopiering som förekommer i dag utgör ett mycket stort problem för de företag som drabbas. Det minskar företagets utrymme för produktutveckling och tar dessutom ifrån artister, filmskapare och andra kulturutövare avkastningen av deras verk. Utvecklingen av ny teknik är viktig för att kunna övervaka rättighetshavarnas egendom på ett bättre sätt. Lagstiftning för att motverka piratkopiering måste dock bygga på en avvägning mellan de motstående intressen som är involverade, och sanktionerna måste stå i proportion till de förseelser det är fråga om.

Många konstnärer, inte minst bildkonstnärer, är egenföretagare. Det är viktigt att regler som kringgärdar småföretagandet förenklas och avskaffas. Förenklade regler skulle i hög grad underlätta även för konstnärer som är småföretagare. Vidare måste konstnärer kunna känna sig säkra på att lagar och regler om upphovsrätt ger dem en fullgod säkerhet för att deras verk skall vara skyddade.

Det får ankomma på regeringen att lägga fram erforderliga lagförslag och i övrigt vidta åtgärder i enlighet med det anförda.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna 2003/04:N248 yrkande 18 och 2004/05:Kr239 yrkande 5, som sin mening ge regeringen till känna.

7. Ersättning för kopiering, punkt 9 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Jan Ertsborn (fp), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om ersättning för kopiering. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:Kr357 yrkande 7 och 2004/05:Kr364 yrkande 7 i denna del.

Ställningstagande

Bonus Presskopia träffar avtal om fotokopiering av upphovsrättsligt skyddade verk och bevakar upphovsmännens ekonomiska intressen. Man arbetar med detta på uppdrag av ett antal konstnärsorganisationer. Mindre konstnärsorganisationer får dock inte ansluta sig till Bonus Presskopia, eftersom bara en medlemsorganisation tillåts för varje konstform. Mot den bakgrunden anser vi, i likhet med motionärerna, att regeringen måste överväga om den nuvarande metoden är den bästa för att fördela den statliga upphovsrättsersättningen. En utvärdering av det rådande fördelningssystemet bör göras.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna Kr357 yrkande 7 och Kr364 yrkande 7 i denna del, som sin mening ge regeringen till känna.

8. Arenarätt, punkt 11 (m, kd)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om arenarätt. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L367 och 2004/05:Kr269 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi kan konstatera att det i Sverige saknas en särskild skyddslagstiftning för arrangörer av idrottsevenemang. Visserligen har arrangörerna av sådana evenemang en rätt till arenan där evenemanget äger rum, men informationen kring evenemanget saknar immaterialrättsligt skydd. En sådan skyddslagstiftning, s.k. arenarätt, finns i vissa andra länder. Enligt vår mening finns det skäl att i en utredning närmare analysera behovet av en lagstiftning om arenarätt även i Sverige. Det får ankomma på regeringen att tillkalla en sådan utredning och utfärda direktiv i enlighet med det anförda.

Vad som nu anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna L367 och Kr269 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motion från allmänna motionstiden hösten 2003

2003/04:N248 av Bo Lundgren m.fl. (m):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av reformerad upphovsrätt (avsnitt 5.5.6).

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:Fi261 av Gustav Fridolin m.fl. (mp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen inom EU:s beslutande organ verkar för att databehandling inte uppfattas som tillhörande ett teknikområde i patenträttslig mening och att innovationer på databehandlingsområdet inte uppfattas som uppfinningar i patenträttslig mening.

2004/05:L279 av Magdalena Andersson och Elizabeth Nyström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av frågan om upphovsrätten i anställningsförhållanden.

2004/05:L281 av Chatrine Pålsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn av skyddet av litterära verk.

2004/05:L367 av Ingemar Vänerlov m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning av arenarättigheter för evenemang som i dag saknar upphovsrätt.

2004/05:L373 av Gunnar Nordmark (fp):

Riksdagen begär att regeringen återkommer till riksdagen med förslag till förändrad patentlagstiftning och andra åtgärder som krävs för att möjliggöra export av billiga läkemedel till u-länder.

2004/05:L375 av Barbro Feltzing och Ingegerd Saarinen (båda mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU bör verka för att programvarupatent inte införs i Europa.

2004/05:L389 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av en statlig patentförsäkring för att skydda svenska innovationer.

2004/05:Kr239 av Kent Olsson m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphovsrätten.

2004/05:Kr269 av Kent Olsson m.fl. (m):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om idrottens rätt att äga sina egna arrangemang.

2004/05:Kr357 av Gunilla Tjernberg m.fl. (kd, m, fp, c):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvärdering av fördelningen av den statliga upphovsrättsersättningen.

2004/05:Kr364 av Lennart Kollmats m.fl. (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphovsrättslig ersättning till konstnärer och droit de suite.

2004/05:T466 av Christer Winbäck m.fl. (fp):

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphovsrätt och patent.

2004/05:MJ497 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

39. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om upphovsrätt för gentekniska uppfinningar.

2004/05:N413 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gemenskapspatent.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en europeisk patentintrångsförsäkring.